

Олег Вікторович Шевченко¹

Юрій Аркадійович Гусак (доктор військ. наук)²

Григорій Митрофанович Тіхонов (канд. військ. наук)³

¹Головне управління персоналу Генерального штабу Збройних Сил України, Київ, Україна

²Воєнно-наукове управління Генерального штабу Збройних Сил України, Київ, Україна

³Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, Київ, Україна

АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ОФІЦЕРСЬКОГО СКЛАДУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

У статті вивчається досвід впровадження дистанційних форм навчання у підготовку офіцерських кадрів, як у провідних країнах – членах НАТО, так і вітчизняний досвід. Обґрунтовується необхідність впровадження дистанційної форми навчання в систему підвищення кваліфікації осіб офіцерського складу Збройних Сил України.

Ключові слова: підвищення кваліфікації, дистанційне навчання, технологія дистанційного навчання, дистанційна форма підвищення кваліфікації.

Постановка проблеми. Ефективність військового управління значною мірою залежить від кадрів, підготовлених до активної професійно-компетентної роботи за посадовим призначенням. Тому необхідною умовою ефективного військового управління є його професіоналізація. Важливим елементом професіоналізації військового управління є система підвищення кваліфікації офіцерського корпусу та посадових осіб органів військового управління, зміцнення фахової спроможності у галузі військового управління.

На цей час існуюча система підвищення кваліфікації має низьку ефективність, не задовольняє потребам у підготовці офіцерів у визначених обсягах та є затратною.

Одним із шляхів підвищення ефективності цієї системи є впровадження технологій дистанційного навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми навчання за дистанційною формою знайшло своє відображення у працях багатьох науковців. Зокрема, впровадження дистанційних освітніх технологій у підготовку слухачів гуманітарних, військово-технічних та інженерних спеціальностей присвячені роботи Н. В. Жевакіна, В. Є. Лукін, В. М. Олексенко, підвищенню кваліфікації педагогічних кадрів (В. В. Олійник, В. О. Гравіт, Л. Л. Ляхощка, Н. І. Клокар, Л. І. Даниленко, В. А. Семиченко, Є. С. Полат); технологіям дистанційного навчання у післядипломній освіті (В. Биков, О. Воронкін).

Незважаючи на велику кількість наукових досліджень сучасна дистанційна освіта в Україні нагадує традиційні форми заочного навчання, без застосування всіх можливостей принципово нових форм і методів.

Метою статті є аналіз досвіду впровадження дистанційної форми навчання в арміях провідних країн-членах НАТО та можливості щодо її

впровадження у систему підвищення кваліфікації офіцерського складу Збройних Сил України.

Викладення основного матеріалу.

Підвищення кваліфікації осіб офіцерського складу прийнято визначати як підтримання професійного рівня, оновлення та набуття умінь, знань, навичок, здатності виконувати завдання та обов'язки за посадовим призначенням, необхідні для впровадження професійної діяльності на військовій службі.

Підвищення кваліфікації здійснюється з метою просування по службі, підтримання професійного рівня та перед призначенням на посаду за іншою військово-обліковою спеціальністю [1].

Таке навчання є безперервним процесом і розподіляється за видами:

навчання за програмами підвищення кваліфікації;
спеціалізовані короткострокові курси.

Підвищення кваліфікації військовослужбовців офіцерського складу, з метою підтримання їх належного професійного рівня здійснюється на курсах у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти не рідше одного разу на п'ять років та є обов'язковою умовою просування по службі [2].

В Збройних Силах України підготовку на курсах підвищення кваліфікації розпочато з березня 1995 року на базі вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів (на цей час – військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти).

Наразі таке навчання проводиться в системі курсової підготовки військовослужбовців відповідно до наказу Міністерства оборони України від 04 квітня 2017 року № 202 “Про організацію та проведення підвищення кваліфікації військовослужбовців, працівників Збройних Сил України та державних службовців

Міністерства оборони України та Збройних Сил України” (із змінами).

За останні п'ять років (2013 – 2017 роки) на курсах підвищення кваліфікації осіб офіцерського складу пройшли підготовку 4 034 офіцери.

Аналіз залучення офіцерів на курси підвищення кваліфікації свідчить про наявність тенденції їх відбору та направлення на навчання в основному з метою підтримання професійного рівня. У той же час частка офіцерів, яких сплановано для просування по службі та направлено на курси, залишається незначною.

Відбір та направлення офіцерів на курси, у переважній своїй більшості, здійснюється з числа офіцерського складу не бойових військових частин та які не сплановані до призначення на вищі посади, відрив яких від службової діяльності суттєво не вплине на боєздатність військових частин та виконання завдань за призначенням.

Водночас мають місце випадки призначення осіб офіцерського складу на вищі посади без проходження відповідної підготовки на курсах підвищення кваліфікації. Зазначене виникло внаслідок необхідності виконання пріоритетних першочергових завдань щодо доукомплектування бойових військових частин у період відновлення ними боєздатності.

Зазначена проблема спонукає до пошуків інших форм навчання, які б надали можливість військовослужбовцям підвищувати кваліфікацію без відриву від службової діяльності та виконання посадових обов'язків.

Нетрадиційні форми та методи освіти, які забезпечують оперативність отримання нових знань при мінімальних затратах часових ресурсів, все активніше завойовують світ. Належне місце серед них займає дистанційна форма навчання.

Так, на сьогодні у США за програмами дистанційної освіти навчається близько 1 млн. осіб. У той же час 32 % американців віддають перевагу навчанню засобами всесвітньої мережі Інтернет замість стаціонарного та заочного навчання [3].

Дистанційне навчання – особлива форма цілеспрямованого процесу засвоєння знань, умінь і навичок, відмінною особливістю якої є взаємодія віддалених учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Головною особливістю дистанційного навчання є його екстериторіальність, тобто необов'язковість перебування слухачів у навчальному закладі. При цьому одним з основних компонентів дистанційного навчання є психолого-педагогічні технології, наявність яких не заперечує участі науково-педагогічних працівників у ході освітнього процесу.

Технології дистанційного навчання можуть бути використані в інших формах навчання військових фахівців: очній, заочній та змішаних формах навчання, системі перепідготовки та

підвищення кваліфікації [4].

Відмінність підвищення кваліфікації за дистанційною формою навчання від традиційної зрозуміла, якщо розглянути їх з погляду форм взаємодії науково-педагогічного працівника і слухача. В основу традиційної моделі підготовки покладено проведення лекцій, семінарських, лабораторних та інших видів занять, організація самостійної роботи слухачів тощо. База навчання – навчальні матеріали і науково-педагогічний працівник, як інтерпретатор знання. Навчання ж за дистанційною формою орієнтоване на впровадження в навчальний процес принципово відмінних моделей, що передбачають проведення конференцій, проектні роботи, тренінги та інші види діяльності за комп'ютерними та нетрадиційними технологіями.

Технологія дистанційного навчання – сукупність методів і засобів навчання та управління, що забезпечують проведення навчального процесу на відстані на основі використання сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій.

Отже, дистанційна форма навчання може бути реалізована шляхом використання технологій дистанційного навчання для забезпечення освітнього процесу щодо підвищення кваліфікації.

Дистанційне навчання дає змогу впроваджувати інтерактивні технології викладання матеріалу, здобувати повноцінну вищу освіту або підвищувати кваліфікацію і має такі переваги, як гнучкість, актуальність, зручність, модульність, економічна ефективність, інтерактивність [6].

Переваги дистанційної форми підвищення кваліфікації очевидні:

- перша перевага – можливість віддаленого проходження навчання;
- друга – можливість проходити навчання самостійно;
- третья – можливість персоніфікованого навчання (адаптації траєкторії навчання під кожного слухача);
- четверта – віддалена взаємодія учасників навчання;
- п'ята – широке використання інформаційних технологій;
- шоста – розширений доступ до додаткової інформації;
- сьома – мобільний доступ до навчання;
- восьма – великий діапазон показників результатів навчання [7].

В Україні близько 30 % навчальних закладів заявили про те, що вже мають або планують організувати навчання в режимі дистанційної освіти.

Відповідно до оперативної цілі 5.2 Стратегічного оборонного бюлетеня України, затвердженого Указом Президента України від 06 червня 2016 року № 240/2016, передбачено впровадження технологій дистанційного навчання в освітній процес з метою удосконалення системи військової освіти та підготовки кадрів.

На цей час у Збройних Силах України завершується впровадження дистанційного навчання в освітній процес з урахуванням напрацювань та здобутків, отриманих вищими військовими навчальними закладами та військовими навчальними підрозділами вищих навчальних закладів протягом останніх років.

Зокрема, наказом Міністерства оборони України від 21.12.2015 № 744 затверджено Концепцію дистанційного навчання. Для її реалізації на базі Національного університету оборони України імені Івана Черняховського створено Науковий центр дистанційного навчання, який визначено головним підрозділом дистанційного навчання Збройних Сил України [4].

Використання технологій дистанційного навчання для забезпечення освітнього процесу, а також перепідготовка, підвищення кваліфікації кадрів за дистанційною формою навчання здійснюються за ліцензованими напрямками підготовки і не потребують погодження з Міністерством освіти і науки України.

Разом з тим, необхідно забезпечити відповідність вищих військових навчальних закладів вимогам до організаційного, кадрового, науково-методичного, матеріально-технічного, програмного та інформаційного забезпечення дистанційного навчання.

Зокрема, для цього необхідно мати науково-педагогічних працівників, які забезпечують освітній процес дистанційного навчання, та мають підготовку з питань організації та використання відповідних технологій.

Так, на курсах підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти з питань організації та використання технологій дистанційного навчання в Збройних Силах України, які з 2017 року запроваджено у Національному університеті оборони імені Івана Черняховського, підготовлено 42 науково-педагогічних працівника.

Разом з тим, за підтримки Міністерства оборони Королівства Норвегії та Інституту Джефферсона (США) з 18 по 21 червня 2018 року представники Національного університету оборони України імені Івана Черняховського взяли участь у першому етапі Курсу з розробки електронних ресурсів дистанційного навчання.

До проведення заходу були залучені представники Наукового центру дистанційного

навчання, Навчально-наукового центру іноземних мов університету, а також фахівці з дистанційного навчання Міністерства оборони Грузії та Центру дистанційного навчання Академії оборони Королівства Норвегії.

Під час тренінгу проводились практичні заняття щодо розробки та створення інтерактивних курсів з використанням спеціального програмного забезпечення на платформі Дистанційного навчання Збройних Сил України.

Другий – завершальний етап тренінгу відбудеться восени 2018 року в Тбілісі, Грузія [5].

У 2018 році у вигляді пілотних проектів, пов'язаних із тестуванням вступників та аналізом вад і переваг самої системи в Національному університеті оборони України імені Івана Черняховського запроваджено дистанційне тестування, надсилання та перевірка контрольних робіт, надання доступу до електронних бібліотек.

Висновки й перспективи подальших досліджень

Таким чином, впровадження технологій дистанційного навчання у систему підвищення кваліфікації офіцерського складу Збройних Сил України надасть можливість оновлення змісту навчання, методів викладання дисциплін, розширення доступу до навчальних ресурсів, реалізації можливості навчання без обмежень за простором та часом без відриву від повсякденної діяльності військ та виконання професійних обов'язків.

Підвищення кваліфікації за дистанційною формою навчання, як і безперервна освіта в цілому, постають перед нами як перспективний і специфічний напрямок у сфері професійної підготовки та підвищення кваліфікації осіб офіцерського складу Збройних Сил України, що забезпечить підвищення кваліфікації офіцерів відповідно до існуючої потреби.

Подальші дослідження щодо впровадження технологій дистанційного форми потребують розробки відповідного методичного апарату оцінювання ефективності функціонування системи підвищення кваліфікації офіцерського складу Збройних Сил України на основі дистанційного навчання.

Подальший розвиток дистанційного навчання приведе до необхідності створення у Збройних Силах України закритих комунікаційних мереж, що дасть змогу використовувати інформацію з обмеженим доступом.

Література

1. Наказ Міністерства оборони України від 04.04.2017 № 202 “Про організацію та проведення підвищення кваліфікації військовослужбовців, працівників Збройних Сил України та державних службовців Міністерства оборони України та Збройних Сил України” (із змінами). **2. Указ** Президента України від 10 грудня 2008 року № 1153/2008 “Про Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України” (із змінами). **3. Биков В. Ю.**

Дистанційне навчання в країнах Європи та США і перспективи для України / В. Ю. Биков // Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби і технології : кол. монографія / В. Ю. Биков, О. О. Гриценчук, Ю. О. Жук та ін. / Академія педагогічних наук України, Інститут засобів навчання. - К. : Атіка, 2015. - С. 77-140. **4. Організація** та використання технологій дистанційного навчання у Збройних Силах України : навч.-метод. посіб. / колектив

авторів ; за заг. ред. М. Салкуцана. - К. : НУОУ, 2017. - 124 с. 5. **Ткачук Р.** У Національному університеті оборони України вже запроваджено перший етап дистанційного навчання [Електронний ресурс] / Руслан Ткачук // Народна Армія. – 2018. – Випуск 24. – Режим доступу : [http://www.na.mil.gov.ua/files/pdf/5556-\(14-06-2018\).pdf](http://www.na.mil.gov.ua/files/pdf/5556-(14-06-2018).pdf). 6. **Організація** дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та

електронних тестів : навч. посібн. / В. В. Вишнівський, М. П. Гніденко, Г. І. Гайдур, О. О. Ільїн. - К. : ДУТ, 2014. - 140 с. 7. **Клокар Н.** Методологічні основи запровадження дистанційного навчання в системі підвищення кваліфікації / Н. Клокар // Шлях освіти. - 2012.

АНАЛИЗ ВОЗМОЖНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ ТЕХНОЛОГИЙ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ В СИСТЕМЕ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ ОФИЦЕРСКОГО СОСТАВА ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ

Олег Викторович Шевченко

Юрий Аркадьевич Гусак (докт. воен. наук)

Григорий Митрофанович Тихонов (канд. воен. наук)

*Главное управление персонала Генерального штаба Вооруженных Сил Украины, Киев, Украина
Военно-научное управление Генерального штаба Вооруженных Сил Украины, Киев, Украина
Национальный университет обороны Украины имени Ивана Черняховского, Киев, Украина*

В статье изучается опыт внедрения дистанционных форм обучения в подготовку офицерских кадров, как в ведущих странах – членах НАТО, так и отечественный опыт. Предлагается внедрение дистанционной формы обучения в систему повышения квалификации лиц офицерского состава Вооруженных Сил Украины. Преимуществами дистанционного обучения авторами считаются возможность его удаленного прохождения, самостоятельность, персонализацию, применение современных информационных технологий для организации взаимодействия слушателей, расширенный доступ к дополнительной информации, мобильность, высокое количество показателей для оценки результатов.

Ключевые слова: повышение квалификации, дистанционное обучение, технология дистанционного обучения, дистанционная форма повышения квалификации.

ANALYSIS OF THE POSSIBILITY OF INTRODUCING DISTANCE LEARNING TECHNOLOGIES IN THE SYSTEM OF ADVANCED TRAINING OF OFFICERS OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE

Oleg V. Shevchenko,

Yuriy A. Gusak (Doctor of Military Sciences),

Grigoriy M. Tikhonov (Candidate of Military Sciences)

*The Main Department of Personnel of the General Staff of the Ukrainian Armed Forces, Kyiv, Ukraine
Military-scientific Department of the General Staff of the Ukrainian Armed Forces, Kyiv, Ukraine
National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovsky, Kyiv, Ukraine*

The article studies the experience of implementing distance learning forms in the training of officer personnel, both in leading NATO member countries and domestic experience. The introduction of distance learning into the system of advanced training of officers of the Ukrainian Armed Forces. The authors highlight the advantages of distance learning, such as the possibility of a remote pass, independence, personalization, application of modern information technology for the organization of officers' interaction, improved access to the additional information, mobility, and a vast number of indicators to assess the results.

Key words: advanced training, distance learning, distance learning technology, distance learning form.

References

1. **Order** Ministry of Defense of Ukraine from 04.04.2017 number 202 "On the organization and training of military personnel, members of the Ukrainian Armed Forces and officials of the Ministry of Defense of Ukraine and the Ukrainian Armed Forces". 2. **Decree** of the President of Ukraine of December 10, 2008 number 1153/2008 "On Regulations of the citizens of Ukraine military service in the Ukrainian Armed Forces". 3. **Bikov V.Y.** Distance Learning in Europe and the US and the prospects for Ukraine / V.Y. Bikov // Information support of the educational process: innovative tools and technologies, col. monograph / V.Y. Bykov, A.A. Hrytsenchuk, Y.O. Beetle and others. / Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Institute training facilities. - K: Atika, 2015. - P. 77-140.

4. **Organization** and use of distance learning technologies in the Ukrainian Armed Forces: Teach method. guidances. / Group of authors; by the Society. Ed. M. Salkutsan. - K: NDUU, 2017. - 124 p. 5. **R. Tkachuk** at the National Defense University of Ukraine has implemented the first phase of distance education [electronic resource] / Ruslan Tkachuk // People's Army. - 2018. - Issue 24 - Access: [http://www.na.mil.gov.ua/files/pdf/5556-\(14-06-2018\).pdf](http://www.na.mil.gov.ua/files/pdf/5556-(14-06-2018).pdf). 6. **Organization** of distance learning. Creation of e-learning courses and electronic test, teach. posibn. / V.V. Vyshnivskiy, M.P. Gnidenko, G.I. Haydur, A.A. Ilyin. - K., DUT, 2014. - 140 p. 7. **Klokar N.** methodological foundations introduction of distance learning in-service training / N. Klokar / through education. - 2012.